tele acestora *viscolos, -oasă*, adj., „stürmisch", *viscoliturǎ* „vom Sturm zusammengetriebener Schnee", pentru care vezi citate la Tiktin, *DRG.*, 1757, a fost derivat de A. Scriban, *Arhiva*, XXX—1923, p. 286, dintr'un presupus unguresc „**veskölni* în loc de *vesködni*, a fi agitat". Dar mai întâiu nu numai forma ungurească *veskölni* nu există, ci și forma *vesködni* este scrisă greșit în loc de *veszködni*, care înseamnă „a se supără, a se necăji" și „a supără, a necăji" (cf. Szinnyei, *MTsz.*, II, 971), deci „a se agită" și „a agită" în acest sens. Apoi etimologia propusă nu este justă. Adevăratul radical unguresc, din care derivă românescul *viscolì* și derivatele sale, este *viszkol- (visz-*, inf. *vinni* „a duce") 1. „a mișcà încoace și încolo, a duce, a trage, a târî, a împinge"; 2. „a se cuibărì, a se vârî, a se mișcà neliniștit încoace și încolo" (Szinnyei, *MTsz.*, II, 1006).

N. DRĂGANU.

Mărar, proor, șir și familiile lor[1].

Cu oricâtă îndoială ar întimpina unii sau alții dintre noi etimologiile grecești susținute de *C. Diculescu* în DR. IV, pag. 394—516, trebue să recunoaștem totuși că d-sa are meritul de a fi ridicat o problemă vrednică de toată atențiunea noastră. Plecând de la considerații de ordin istoric, insistă asupra faptului că în viața Daciei romane se resimte într'o măsură largă intervenția elementului grecesc. Grecii trebue să fi fost așadară destul de numeroși în provincia aceasta. Posibilitatea unui influențe grecești asupra limbei vorbite în Dacia romană nu trebue tăgăduită astfel din capul locului. Diculescu crede a descoperì chiar o mulțime de urme ale influenței acesteia. Dânsul adună un material bogat de cuvinte cari ar puteà să-l ademenea-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Explicările cuprinse în acest studiu au fost prezentate Cercului de studii filologice din Cernăuți, în ședințele din 27 Ianuarie 1927 și 1 Martie 1928.

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

scă pe oricine să le caute originea în greceşte, dacă cumva ar avea impresia că mulţimea de cuvinte româneşti a căror etimologie nu este deslegată încă, cu toate progresele realizate în acest domeniu, n'a putut fi explicată etimologiceşte, cel puţin în parte, pentru că nu s'a făcut apel până acum adecât la limbile a căror contribuţie la tezaurul nostru lexical este evidentă (limba latină, albaneză, paleoslavă etc.) şi pentrucă nu s'a ţinut seamă îndeajuns de limbile celorlalte seminţii cari au petrecut şi trecut prin ţinuturile locuite de Români (Grecii, Goţii, Gepizii etc.). Diculescu cuprinde astfel în lucrarea sa toate acele cazuri, în cari anumite apropieri, oricât de capricioase, ar puteà să puie în discuţie eventualitatea unor legături între anumite cuvinte româneşti şi vechi cuvinte greceşti. Raţionând istoriceşte şi filologizând ajutat de o erudită informaţie asupra particularităţilor dialectale ale limbei eline, d-sa propune un număr mare de etimologii greceşti. Aproape totdeauna motivarea acestor etimologii răsare din îndrăzneţe combinaţii între foarte variate şi disparate fenomene dialectale greceşti. Cu privirile aţintite asupra limbei greceşti, nu mai este îndeajuns de preocupat de întrebarea, dacă de fapt nu mai există nici o posibilitate de a raportà cuvintele din chestiune la vreun prototip latin, slav etc. şi dacă astfel ele n'ar puteà găsì o explicare mult mai puţin complicată şi deci mult mai firească subt toate aspectele ei fonetice şi semantice. Aflarea unei etimologii este înainte de toate o problemă lingvistică, pe care trebue numai s'o ajute istoria, filologia etc., iar nu invers. Când însă un istoric are atât de ample cunoştinţe şi preocupări filologice ca Diculescu, ele nu ne pot fi decât utile. D-sa are astfel meritul de a fi zorit lămurirea unei probleme de toată importanţa pentru istoria începuturilor limbei noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N'am intenţia să scriu acì o recensie despre lucrarea d-sale *Elemèntele vechi greceşti din limba română*. Sper că voiu face lucrul acesta cât de curând la alt loc. Deocamdată voesc să vorbesc numai despre trei cuvinte, de a căror

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

origine se ocupă şi d-sa [1]. Imi dau bine seama cu cât îi sânt dator, dacă voiu reuşi în cele din urmă să le lămuresc etimologia.

Pentru etimologia lui *proor* şi a variantelor lui, neogrec. πρόωρος,-ον, 'frühzeitig, vorzeitig', προώρως, 'vor der Zeit, zu früh', i se păreá lui V. Bogrea „preferabil" lui *per rorem* al lui Hasdeu, *prior* al lui Marinescu sau **priulus* al lui Pascu (DR. I, pag. 266—267). C. Diculescu crede însă că am putea porni tot atât de bine de la πρῴωρος. πρωΐριος 'înnainte de timp', din greaca veche, dar scrupule semantice îl determină să se gândească mai mult la „περίορθρος, 'um die Morgenzeit, gegen Morgen' şi ca substantiv, περίορθρον, 'timpul nopţii, când dimineaţa e aproape'", căci „cu acest cuvânt grecesc se acoperă pe deplin românul *preur*, *preor* atât semantic cât şi formal", iar „cât priveşte acum forma *proor* sau *prour*, ea se reduce la v-grecul πρόορθρον, de unde verbul προορθρίζω 'vor der Morgendämmerung, vor Tagesanbruch aufstehen'". Principala dificultate a etimologiei acesteia ar fi dispariţia lui ϑ, iar C. Diculescu ne trimite pentru motivarea ei la etimologiile sale μαράθριον > *mărar* şi * μόλοθρον > *molură*.

Funcţiunile semantice ale lui *proor* cunoscute lui Diculescu sânt 'timpul de dimineaţă când păcurarii mulg oile şi merg cu ele la păşune' s. 'ajunul Sfântului Gheorghe şi al Bobotezii' la Dacoromâni, iar la Aromânii din Pind, 'timpul, de pe la 2 sau la 3 ore după miezul nopţii, când se mână oile la păscut'.

Inainte de a vorbi deci de *proor*, trebue să ne ocupăm de *molură* şi *mărar*, a căror analogie e invocată de Diculescu pentru dispariţia lui ϑ din cel dintâiu, iar cel de al treilea cuvânt de care vom tratá la urmă, va fi *şir* în legături cu celelalte cuvinte cari constitue aşa zicând familia lui.

---

[1] *Loc. cit.*, pag. 447—449, 469 şi 477.

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

Mărar, molură.

Derivându-l pe *molură* ‚foeniculum officinale' din *μόλοθρον, „o variantă dialectală" a lui μάραθρον, iar pe *mărar* ‚anethum graveolens' din *μαράθριον un „deminutiv din μάραθρον", C. Diculescu crede că dispariția lui θ din cuvintele acestea, ca și din *proor*, este „normală". Nu pot să înțeleg „normalitatea" aceasta și mi se pare că faptul relevat de autor că „în neogreacă θ urmat de o consoană devine adesea χ: χλιβερός alături de θλιβερός, χλιμμένος alături de θλιμμένος, παχνί alături de παθνί etc." (nici un singur exemplu de altfel cu θρ !) nu ne-o face mai plauzibilă. Lat. **marathrium* a fost înlocuit de Diculescu prin grec. *μαράθριον, chiar pentrucă dintr'un cuvânt latin n'ar putea să dispară *th*. Nu știu dacă cineva mai susține etimologia **marathrium* > *mărar*, desigur însă că situația nu s'ar puteà schimba de loc, dacă am admite că lui *marathrum* < grec. μάραθρον i s'ar fi suprapus același grec. μάραθρον subt forma deminutivului *μαράθριον, pătruns în graiul strămoșilor noștri într'o epocă străveche, deci când limba noastră nu erà românească încă, ci preromanică, cu coloritul ei regional. Ce deosebire ar fi putut să fie între un vechiu **marathrium* latin și între un **marathaium* latin ceva mai nou, ambii de origine grecească ? De altfel θ din μάραθρον 'Fenchel' s'a păstrat până astăzi ca atare în neogrec. μάλαθρον, care a trecut în paleoslavonește subt forma de *molotră* 'Fenchel' (Berneker. *Sl. Et.* II, pag. 73), iar din slavonește în românește subt forma de *molotru* 'Fenchel', atestată pentru întâia oară într'o carte de bucate din anul 1749 (GCR. II 44, ap. Tiktin).

Nu știu cum trebue explicat rom. *molură*, pe alocuri sinonim cu *molotru* (cf. Pantu, *Pl.* și Tiktin), dar mi se pare foarte probabil că a luat ființă dintr'o încrucișare a lui *mălură* cu *molotru*. De fapt și *mălură* este câte odată sinonim cu *molură*. Astfel plantele numite 'peniță, brădiș, brădiș-galben', 'myriophyllum spicatum', s. 'myriophyllum ver-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

ticillatum'. se pot chemà deopotrivă şi *mălura-bălţei* şi *molura-bălţei* (Panţu, *Pl.*).

Izvoarele noastre nu ne indică accentul cuvintelor româneşti de cari ne-am ocupat acì. Nu ştiu pe cât de întemeiat este accentul pus de Tiktin pe silaba întâia a lui *mălură*. Etimologia cuvântului acestuia este necunoscută, dacă nu este cumva identic cu *mălúra*, de care a vorbit G. Giuglea într'o comunicare făcută la Muzeul limbei române, derivându-l din lat. **malura*. Dar din simpla indicaţie a acestei explicaţii, date de Giuglea, în raportul anual al Muzeului („*mălúră* < lat. **malura*", DR. IV, pag. 1554) nu ne putem formà încă nici o părere.

Cât despre *mărar*, cred că trebue identificat cu bulg., serbo-croat. *morač* 'Fenchel, Majoran', (v. Berneker, *Sl. Et. Wb.*, s. v.). N'am puteà spune astăzi, dacă am primit cuvântul acesta sub forma de *morač* sau într'o formă mai veche **marač*, întru cât derivă din grec. ἀμάρακον (i b.). Forma **marač* însă nici nu l-ar explicà mai bine decât *morač* pe *ă* din *mărar*. Delabilizarea lui *o* neaccentuat s'a produs destul de adese şi în elemente latine, ca d. p. în *post* > *păi*, *foras* > *fără*, *vos* > *vă*, **volutare* > ard. *vălтura*, *monimentum* > ar. *mărmintu* etc., deci şi după labiale, în împrejurări asemănătoare celora în cari se găseşte *o* din *morač*. Paleoslavul *o* trebue să fi a avut şi mai mari afinităţi cu *ă* decât latinescul *o*, căci tendinţa de a suprimà rotunzirea buzelor din articularea vocalelor velare (voyelles postpalatales) este una dintre particularităţile mai caracteristice pentru evoluţia limbilor slave (cfr. A. Meillet, *Le Slave commun*, pag. 11). In special la sfârşitul cuvântului românesc apare *-ă* în mod regulat în locul unui *o* slav neaccentuat: *blato* > *baltă*, *čudo* > *ciudă*, *dělo* > *dealъ*, *greblo* > *greblă*, *sito* > *sită* etc. (cfr. Th. Capidan în DR. I, pag. 197, nota 2, P. Skok în *Revue des études slaves* III, pag. 70), iar lui *ă* al nostru îi corespunde câteodată în slavoneşte un *o*: arom. *căşare* > bulg. *košara*, arom. *gumărădă* > bulg. *gramorada* (v. Th. Capidan în DR. III, pag. 181, 177, 207). Prin urmare subt acest raport

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

al lui *ă* din *mărar*, etimologia pe care o propun nu întîmpină nici o dificultate.

In *morač*, resp. **marač*, terminaţiunea *-ač* poate să fi fost simţită ca sufixul *-aciu*. Nu cunosc însă nici o numire românească de plantă formată cu acest sufix, sau cu terminaţiunea aceasta, căci forma *acaciu* (Transilv.), 'salcăm', citată de Panţu, *Pl.* (pag. 1) alături de forma *acaţ* (Transilv.) < ung. *akác* sau germ. *Akazie* (v. DA), este desigur numai o varintă ortografică a celei din urmă. Sufixul *-aciu* fiind neobişnuit în nomenclatura plantelor, *ač* din *morač* a fost înlocuit de sufixul *-ar* cu care alternează şi altă dată *(sugaciu-sugar, cufundaciu-cufundar, fugaciu-fugar)* şi care derivă destul de adese numiri de plante: *forfecari* 'volbură', *afinar, aguridar, alunar, frăgar, prunar, smeurar, smirdar* 'Alpenrose' s. 'Kirschapfel', etc. (cfr. şi *arinariţă, fumărică* s. *fumăriţă, inărică, inăriţă, lumănărică, săpunăriţă, văcărică* s. *văcăriţă* etc., unde suf. *-ar* se găseşte combinat cu sufixele deminutive *-ică* s. *-iţă*).

Bănuiala că *molotru* şi *mărar* ar fi eventual de aceeaşi origine (cf. şi TDRG, pg. 950), este aşa dară neîntemeiată.

Proor, prăură.

Cuvântul *proor* este destul de rar şi necunoscut multora ducând o existenţă, aş puteà zice insulară. Insulele acestea sânt răsfirate însă asupra întregului teritoriu românesc din nordul şi din sudul Dunării, încât trebue să ne facă impresia că este un cuvânt străvechiu. D i c u l e s c u are prin urmare toată dreptatea că mută, în opoziţie cu V. B o g r e a, originile acestui *proor* cu multe veacuri înapoi. Dacă *proor* este într'adevăr un cuvânt vechiu, ba chiar străvechiu, atunci cred că cei doi *o* în hiat n'ar fi putut să rămână necontractaţi (cfr. *cooperimentum* > *coperimânt, cooperio* > *(a)copăr)*, fără ca să fi existat vro stavilă care să fi împiedecat câtăva vreme acea contracţiune (cfr. *nubilum* > *noor* şi *nor*, între cele două vocale găsindu-se mai întâiu un *b* şi ele având multă vreme încă timbru deosebit). Şi forma contrasă

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

pror, care îi corespunde întocmai lui *nor*, ne este atestată de altfel.

Apoi când păstorul aromân *sărmă oile tu prour*, 'mână oile la păscut de cu noapte', el își face datoria chiar la timp, iar nu înainte de vreme. Grec. πρόωρος, 'frühzeitig, vor zeitig', adv. προώρως, 'vor der Zeit, zu früh', a avut de la început și a păstrat până astăzi o nuanță semantică de urma căreia nu putem da la *proor*. N'avem ce începe astfel nici cu πρόωρος resp. προώρως, neogrec (Bogrea) sau paleogrec (Diculescu) după ce nu mai putem crede nici în περίορθρον și πρόορθρον și nici în μαράθριον > *mărar* și *μόλοθρον > *molură*.

Paralelismul dintre variantele lui *proor* și ale lui *nour* (*próor*: ban *nóor*, arom. *pror*: dacorom., arom. *nor*, *prour*: *nour*, *préor*, arom. *néor*. *prior*: arom. *niór*; am mai notat forma *preur*, fără de indicarea accentului, care ni-l reamintește cel puțin cu al lui *u* pe arom. *niúr*, și trebue să înregistrăm aci și verbul *prăură* care corespunde cu al lui *ău* aromânescului *năur*) ne face să bănuim că *proor* derivă dintr'un prototip cu înfățișări fonetice asemănătoare lui *nūbĭlus* și **nī̆bŭlus* (cfr. W. Meyer-Lübke, *Et. Wb.*, nr. 5975), pe cel din urmă — cunoscut în alte părți ale Romaniei — continuându-l desigur și arom. *nór*, *neor*, *niór*, *niúr*. Acest prototip al lui *proor* trebue să fi avut astfel înainte de toate un *b* sau *v* între cele două vocale reprezentate astăzi prin cei doi *o* în hiat.

Pornesc deci de la verbul *prōvŏlare*, 'ausfliegen', (*apes columbae provolant* la Plinius, fig. 'hervorstürzen' (*provolaverunt hostes* scrie Caesar, *duo Fabii* Livius, iar la Ovid *Metellus provolat*). Verbul latin a avut așa dara înțelesul de 'a ieși s. a porni în zbor', 'a se desprinde în zbor dintr'un loc sau dintr'un grup de zburătoare, lăsându-le în urmă', fig. 'a trece din starea de repaus în stare de repede mișcare', 'a înainta repede', 'a năvăli', a se 'revărsa'. Cu această funcțiune semantică din urmă mai găsim odată acest verb într'o colindă de Crăciun publicată de A. Viciu, *Colinde din Ardeal*, pag. 35, în următoarea imagine a ploii de pe urma

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

căreia răsare belșugul ogoarelor: *Apă-n vedre veți luà, Rupe-un fir de trandafir Și-un stropșor de busuioc Și-mi veniți voi, junii buni, Rourând și prăurând, Ca vara mai greu plouând.* Farmecul poeziei primitive se cuprinde aci în gradația imaginei, ploaia începând lină, ca bura de rouă (*rourând*), pentru ca să se 'desprindă' sau să 'se reverse' apoi mai cu putere din nori (*prăurând*) și pentru ca la urmă să ploaie mai greu decât în toiul verii (*ca vara mai greu plouând*). Funcțiunea semantică a lui *prăurând* este astfel indicată în versurile acestea și prin poziția lui între ceilalți doi termeni extremi. În *răurând* și *prăurând* forma din urmă nu se explică deci numai ca un simplu „joc de cuvinte popular", cum i se părea — nu fără de oarecari rezerve — lui V. Bogrea (l o c . c i t .). Nu numai atât, verbele *rourà* (W. M e y e r - L ü b k e, *Et Wb.*, nr. 7373, dă și forma *rurà*, 'triefen'), *răurà* și *râurà*, derivate de la *rouĭ* resp. *râu*, cred că se înțeleg mai bine, dacă admitem că la formarea lor a intervenit și modelul lui *prăurà*.

Prō vŏlare a trebuit să dea mai întâiu **proorà*, și numai apoi *prăurà*. Din forma mai veche **proorà* derivă cuvântul *proor*, între substantivul deverbal și verb fiind în cazul acesta exact același raport ca între substantivul *zbor* și verbul *zbura* < *exvolare*. Funcțiunea semantică a lui *proor* s'a specializat, acesta fixându-se asupra unei sau a unor anumite accepțiuni ale lui *provolare*. În *proor* a intrat imaginea cuprinsă în *provolare* întrebuințat pentru „porneala" oilor de dimineața, când oile „năvălesc" sau „se revarsă" din adăposturile lor de noapte („oves provolant"), sau pentru „revărsatul" zorilor când Aurora pornește în zborul ei zorind stelele să plece de pe firmament („Aurora provolat"), sau în sfârșit pentru revărsatul umbrelor de seară, când de prin unghere se „desprind" umbrele „fâlfâind" („umbrae provolant"). Astfel *proor* a rămas termenul pentru timpul în care se petrec toate acestea, un termen care și-a modelat fizionomia în sfera vieții păstorești și a mitologiei.

„La ciobanii români de la Pind *pror* sau *prour* însemnează timpul pe la 2—3 oare după miezul nopții. Se zice

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

duc oile în prour, 'duc oile să pască înainte de zori', sau: *sărmâ oile tu prour*, 'mână oile la păscut de cu noapte' ", ne informează Hasdeu în *Etym. Magn.* I 1108, citându-l pe I. Caragiani, iar A. Viciu scrie în al său *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal:* „Prior e timpul când merg demineaţa cu oile la păşune, d e. *numai acum a plecat cu oile la prior!* Iar când pleacă păcurariul cu oile la păşune seara, se zice *pornială*"[1]. Cred că dăm de urmele lui *proor* cu aceeaşi funcţiune semantică şi în următoarele versuri dintr'un descântec împotriva ielelor, publicat de S. Fl. Marian, *Descântece pop. rom.*, pag. 268: *Marţi la mânec, În sinec, . . . Iată că m'au întâlnit: Savatina, Margalina Şi cu ele Rujalina, Gătiţele 'N prourele.* Acest *'n prourele* mi se pare a fi o formaţiune spontană provocată de nevoia rimei cu deminutivul *gătiţele.* Fiind vorba de o întâlnire în zorile zilei („Marţi la *mânec*, În *sinec*"), ielele se prezintă aici desigur „gătite *în prour*", adecă în revărsatul zorilor. Cu adaosul sufixelor deminutive, pentru cari poezia populară are o predilecţie mare, cuvintele *gătite in prour* devin *Gătiţele 'N prourele.* Transformarea aceasta puteà, dar nu trebuià se fie ajutată şi de împrejurarea că *proor* ieşea din uz în regiunea din care este acel descântec. În Moldova am găsit atestat cuvântul numai în părţile de miazăzi.

Proor a însemnat şi mai înseamnă încă, pe cât se pare, şi 'timpul de subt seară, când se revarsă umbrele serii', deşi interpreţii lui de până acuma nu i-au găsit şi acest înţeles. Astfel *proor* a devenit sinonim sau aproape sinonim cu *amurg*, care poate fi al serii sau al dimineţii (v. DA.). Întâlnim cuvântul *prôor* cu înţelesul de 'amurg de seară' în următoarele versuri publicate de G. Dem. Teodorescu în *Poezii populare*, pag. 189: *Sântu Nikita . . . Ruga ne ascultă De cu seara'n prori Până la ciniori, Pân'la cântători, Până'n dalbe zori.* Construcţia *seara'n prori* din versurile acestea ni-l rea-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1]) În exemplul cu care Viciu îşi însoţeşte definiţia, *prior* pare a aveà mai mult înţelesul de 'păşunatul de dimineaţă', accepţiune care s'ar puteà explicà fără multă greutate dintr'o destul de plauzibilă extensiune semantică. Mai probabil mi se pare însă că Viciu n'a fost prea norocos în construirea exemplului său.

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

minteşte pe *seara'n amurg*, care confirmă şi mai mult — dacă de aşa confirmare mai este nevoie — explicaţia pe care i-am dat-o aici lui *proor*. Pluralul *prori*, atestat numai acì, poate că s'a format prin analogie cu *zori* sau a fost provocat şi de nevoia rimării cu *ciniori*, *cântători* şi *zori*, dar mai de grabă este un plural organic ca şi pluralul *ruorele* din *Psal. Sch.* $5^2/_5$ de la *roao* cu care *pror* are, precum am văzut şi vom mai vedeà, şi alte afinităţi decât cele pur formale.

Din accepţiunea de 'amurg de seară' s'a putut desvoltà uşor ceea de 'presară', 'ajun' (cfr. DA s. v. *amurg*). „*Proor* însemnează ajunul lui Sf. Gheorghe, adecă ziua de 22 aprile. Poporul zice că Sf. Gheorghe în *proorul* lui porneşte călare de încheie toţi codrii, fânaţele şi toată verdeaţa câmpului . . . .“ este unul din răspunsurile pe care l-a primit Hasdeu din comuna Moscu în Covurlui ia chestionarul său. În alt răspuns dat lui Hasdeu, din comuna Folteşti, deasemenea în Covurlui, găsim cuvântul cu acelaşi înţeles subt forma *prool* cu *l* disimilat din *r*: „Poporul crede că sânt femei cari prin vrăji şi descântece iau mana vacilor cu lapte în *proolul*, adecă ajunul lui Sf. Gheorghe . . .“.

Cuvântul *proor* mai are şi alte variante. În fraze ca d. p. *am ajuns* (intrans.) *în sfârşit în proorul lui Sf. Gheorghe*, alături de *am ajuns* (trans.) *în sfârşit proorul lui Sf. Gheorghe*, sau *când a fost în proor* (cfr. „când a fost în miez de noapte“ alături de „când a fost miez de noapte“), *ciobanul a mânat oile la păscut*, prepoziţia *în* şi subst. *proor* au putut fi simţite ca un singur cuvânt, cu funcţiune adverbială sau de substantiv. S'a ajuns astfel la forma *împroor*. Şi forma aceasta o culegem din chestionarele lui Hasdeu: „Dimineaţa, când este promoroacă, ciobanii zic *înprour* şi tot *înprour* se chiamă ajunul lui Sf. Gheorghe, când se poate găsì — zice poporul — iarba fearelor . . .“ (com. Obârşeni in Tutova şi com. Grumezoaia în Fălciu).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Citaţia din urmă împreună cu cele două citaţii de mai sus din Covurlui ne arată că pe alocuri înţelesul lui *proor* resp. *împroor* pare să se fi specializat pentru 'ajunul s. presara lui Sf. Gheorghe'. Şi alte mărturii întăresc această părere.

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

„In preziua zilei de Sânjorz se face din mlădițe verzi o stropitoare, numită *împroor*, și aducându-se într'un vas nou apă curată de la un izvor sau râu, în dimineața zilei numite se stropesc cu *împroorul* căsenii, vitele, casa, grajdurile și această stropire se numește *împrooraro*“, cetim în Frâncu-Candrea, *Românii din Munții Apuseni*, pag. 129 Nimic nefiresc ca stropitoarea pregătită „în împroor“ să fie numită chiar *împroor*, întocmai precum mâncarea pregătită „amiazăzi“ (la origine acest cuvânt este o construcție adverbială-prepozițională, păstrând această funcțiune, foarte frecventă altă dată, câteodată și astăzi, cfr. DA. s. v.) a ajuns să se chieme chiar *amiazăzi* (cfr. ib.). Întocmai precum cu *proașca* se *proașcă* s. *împroașcă*, tot așa se *împrooară* cu *împroorul*, adecă „se stropește de Sf. Gheorghe“, nu numai a Moți, ci și aiurea. „La Sân-Giorgiu oamenii se udă cu apă, ceea ce zic că se *împréoră*, alții zic *împroră*...“ i s'a comunicat lui Hasdeu din Hațeg.

Acest *împroorà* ni-l reamintește pe *rourà*, dar evident că nu trebue să vedem într'însul pe *rourà* (imaginea udării unui obiect, când "rourează") contaminat cu *împroor* (cf. mai sus despre *rourà*, *răurà* și *râurà*). Desigur că și *prăurà* din versul citat și interpretat mai sus (*rourând* și *prăurând*) este, cu toată înrudirea etimologică, cu totul altceva, decât acest *împroorà* întrebuințat în special pentru stropitul de Sf. Gheorghe și derivat de la subst. *împroor*.

Proorul este timpul când cade roua, bruma sau promoroaca și de aceea a și putut să capete acest înțeles de 'timp când cade roua, bruma sau promoroaca', precum rezultă și dintr'una din citațiile din urmă: „Dimineața, când este promoroacă, ciobanii zic *înprour*“. Timpul acestor precipitații matinale variază însă în cursul anului și după regiuni, ca de altfel zorile și amurgul serii în general, și astfel proorul devine mobil. El poate să însemne și părți mai târzii ale zilei decât în zorile cele dintâiu, ceea ce produce o șovăire oarecare în precizările informatorilor noștri, precum vom vedeà din citațiile cari urmează.

Forma *împroor*, însă cu cei doi *o* contractați (ca în *nor-*

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

s. *pror*), este atestată și pentru comuna Bucova în Banat; „Până pe la 8 oare dimineața se zice: până la *împror*“. Și deasemenea în chestionarele lui Hasdeu se găsește și forma *năproor* resp. *năprăor*: „Pe la 9 ore ante-meridiane se zice *năprăor*“ (com. Teregova în Banat) s. „La ciobani, când nu mulg oile dimineața, ci înainte de amiazi, se zice că: fac *năproor*“ (com. Isverna în Mehedinți). Între *năproor* și *împroor* este același raport ca între *în amiază* și *nămiază*; prin urmare *năproor* s'a format prin analogie cu *nămiază* sau pe aceeași cale ca acesta.

În Isverna din Mehedinți *năproor* pare să fi primit înțelesul special de 'timpul mulsului s. mulsul (de dimineață) al oilor'. De aceea, când pentru oarecari motive mulsul acesta de dimineața întârzie, ciobanii isverneni *fac năproor* înainte de amiazi. Un astfel de *năproor* întârziat trebue să fie și *năprorîtul* din următorul exemplu, din aceleași chestionare: „La 12 oare ciobanii zic *năprorît*“ (com. Severin în Mehedinți). Pe *năprorît* de la *năprorî* îl înfățișează forma de conjugarea a IV-a ca pe o creație mai nouă în comparație cu *prăură* și chiar *împrooră* de conjugarea I-a.

A mai rămas să citâm forma *amproor*, comunicată de S. Liuba lui Hasdeu din com. Maidan în Banat: „Împărțirea zilei la popor: revărsatul zorilor; în zori; în răsăritul soarelui la ziuă; prândzișor; *amproor* (cu doi *o* ca în noor) pe la 9-10 oare...“ și atestată și pentru Țara Oașului de I. A. Candrea în studiul său *Graiul din Țara Oașului*: „*Amprór, amprúăr* = timpul, când se mulg oile întâia oară (dimineața pe la 7-8 ceasuri)“ (pag. 48).

Am- din *amproor* desigur că nu poate fi identificat cu megl. *an-*, încât comparația făcută de V. Bogrea cu megl. *anzorli* nu poate folosi acî cu nimic. Prefacerea lui *în-* și *îm-* în *an-* și *am-* este atât de specific meglenită, încât nu poate avea în cazul de față nici un amestec.

Alăturea de *amurg* există și forma *murg*. Lui *în amurg* îi corespunde deci un *în murg*, care pronunțat *'m murg* nu se prea deosebea de *murg* și putea fi confundat cu acesta. Analog cu *murg* sau *'murg-amurg* s'a format *'mproor-am-*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

proor, cuvântul potrivindu-se astfel și cu *amiazăzi* alături de *miazăzi*.

L-am pus pe *proor* alături de *noor*, dar pentru asămănările lor fonetice trebuia să-l citez și pe *bour* < *bū balus*, *-um* cu variantele † *buăr*, † *boăr*, † *buor*, † *boor*, *bohor*, *bor* și pe *cot* < *cuăt* < *cubitum*. Desigur că vocalismul asemănător, și atât de distinct în ansamblul limbei, a făcut din cuvintele aceastea o categorie deosebită. Într'însa a intrat și cuvântul *rouă* cu pluralul **ruori* (v. mai sus † *ruorele* care sau că trebue citit *ruorile*, căci terminațiunea *-es* din *rores* nu putea să dea decât *-i*, sau și-a asimilat terminațiunea cu a pluralelor în *-ure*, art. *-urele*), format prin analogie cu *nuori*, în locul lui **rori*. Paralelismul fonetic dintre *proor* și *noor* a făcut să apară și forme ca *prior* și *împréoră* etc., cari dovedesc că forma **nī bŭlus* a avut cândva continuatori și în nordul, nu numai în sudul Dunării [1].

Inșirà, șir, șiră, șar.

Cuvântul *șir* desigur că nu poate fi explicat din ung. *sor*, întocmai precum nu poate fi derivat nici din lat. *series* (cfr. și TDRG). Nu putem plecà de la ung. *sor*, susținut altădată de O. Densusianu (*Hist.*, I, pag. 376) pentru motive de ordin fonetic, dar mai ales pentru că *șir* sau mai bine zis, cuvinte cari trebue considerate ca derivate ale lui, s'au păstrat sau au lăsat cel puțin urme și în dialectul meglenoromân. Și Meglenoromânii zic *anșor*, 'înșir', alăturea de care îl mai au și pe *șărătură*, 'șiră de deal, creastă de munte' (Th. Capidan, *Megl.* I, 113), cuvântul din urmă cu sufixul său *-(t)ură* neputând fi derivat din *sĕrra* fără de a se admite și amestecul unui substantiv **anșărătură* de la *anșor*.

Șir a mai fost pus în legătură cu grec. σειρά și de alții, dar acum în urmă originea lui grecească a fost susținută cu mai multă stăruință de C. Diculescu (DR. IV. 477,

[1] Exemplele de cari m'am folosit tratând despre *proor* au fost date în lucrările citate. Le-am completat doară, lărgind citația, când lucrul acesta părea util pentru mai buna lor pricepere. Răspunsurile la chestionarele lui Hasdeu le-am reprodus după *Etym. Magn.*, I 1107-1110.

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

504). După d-sa am fi primit cuvântul grecesc subt forma lui eolică σειρα. Fără ca să înşir toate obiecţiunile cari s'ar putea ridica aici, observ numai că nu pare de loc plauzibil ca o formă ca eol. σειρα, care nu poate să fi fost nici măcar a tuturor coloniştilor greci din Dacia, să fi cucerit nu numai provincia aceasta, ci pătrunzând dincolo de Dunăre, chiar întreg cuprinsul romanic-românesc. Cred că punctul nostru de plecare trebuie să fie verbul *serare* s. *serrare* (cu *rr* datorit influenţii lui *ferrum*, cfr. Josef Brüch, în ZRPh XL, pag 646), păstrat în Romania întreagă: ital., log. *serrare*, engad. *serrer*, friul. *sierá*, franc. *serrer*, prov. *serrar*, span., port. *cerrar*. Forma din urmă cu *c-* pare că a luat fiinţă mai întâiu în compusul *enserrar* (W. Meyer-Lübke, *Et. Wb.*) şi o asemenea compoziţie, *in+sĕr(r)are*, trebue pusă şi la baza românescului *înşirà*. Acest *inser(r)are* ar fi trebuit să dea **înşerà* sau *înşirà*, cu trecerea lui *e* neaccentuat în *i*. Totuşi mai trebue explicat faptul că nu ni s'a păstrat decât forma cu *i*, deşi de altfel uzul mai şovăie până astăzi între *e* şi *i*: *adecă* şi *adică*, *pieptene* şi *pieptine* etc. În cazul nostru *e* trebuià să fie şi mai conservativ, căci formelor cu *e* neaccentuat le corespundeau şi forme cu *e* accentuat (**înşér* etc.), când n'a fost nici un motiv pentru o evoluţie organică a lui *e* în *i*. Aci s'a produs deci o analogie, dacă într'adevăr lat. *inser r)are* este prototipul cuvântului nostru.

Înlocuirea peremptorie a lui *e* neaccentuat prin sau generalizarea formelor cu *i* din *e* neaccentuat şi introducerea lui *i*, pe calea analogiei şi în poziţie accentuată, cred că se datoreşte înfluenţei lui *fir* (< *fīlum*) şi *înfirà*. Cuvântul *înşirà* are de fapt un înţeles înrudit de aproape cu cela al lui *înfirà* în locuţiuni foarte frecvente ca *a înşirà o salbă* (cf. Alecsandri, *P.* II, 175) s. *a înşirà mărgăritare* (cf. Ispirescu, *L.* 68-70), aci fiind vorba de acţiuni cari nu se pot îndeplini fără de ajutorul unui *fir*. Analogia aceasta trebuie să fi avut cu atât mai mult efect, dacă admitem că şi *şir* este un cuvânt străvechiu, derivat din *înşira* după *înfira* — *fir*. Adevărat că existenţa lui *şir* n'a putut fi dovedită pentru dialectele din sudul Dunării, dar pentru acestea nici nu tre-

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

bue să presupunem o analogie ca aceea din dacoromânește, căci *ă* > *ǫ* din megl. *anșǫr* se poate explică și din *e*, întocmai precum nu este nevoie de intervenția nici unui alt cuvânt pentru explicarea lui *i* din arom. *șirescu*, 'taiu cu fierăstrăul'.

Dacă dificultățile de ordin formal pot fi resolvite, precum am văzut, atunci etimologia noastră mai trebue motivată și din punct de vedere semasiologic. Afinități semantice și morfologice au făcut ca *inser(r)are* să fie confundat cu *insĕrere*, 'einreihen, einverleiben', de la *sero, serere, serui, sertum*, 'fügen, reihen, knüpfen' și cu *insĕrere*, 'einsäen, einpflanzen', de la *sero, serere, sēvi, satum*, 'säen, pflanzen, hervorbringen, zeugen' (cfr. Georges, *Ausführl. lat.-deutsch. Handw.*). Înrudirea etimologică și semantică între verbele acestea latinești pe de o parte și între ele și lat. *sera*, de la care a fost derivat *insĕr(r)are* (cfr. *serare* 'mit einem Riegel versehen, verschließen', ib.), pe de alte parte, pare de fapt străveche (cfr. Walde, *Lat. et. Wb.*, ed. II, pag. 701 și 703)

În idiotismul *a umblà tot de-a 'nșirata*, 'a umblà tot laolaltă, a face cauză comună', *înșirat* cred că are o accepțiune desvoltată din funcțiunea fundamentală de 'zăvorit', germ. 'zusammengeschlossen'. Originea funcțiunii sale semantice trebue deci căutată aci la *inser(r)are* de la *sera*, 'zăvor'. De la *inser(r)are* am puteà pornì și ca să ajungem la înțelesul de 'a închegà' a lui *înșirà* într'o frază ca [Romanii] *I-au închis cu șanțuri greale... Din paveze înșirându-și, Coperiș de fier făcându-și*, Barac, ap. GCR. II, pag. 240 sau la înțelesul de 'a crea, a plăsmuì, a face' a lui înșirà în *Acela ce au înșiratŭ pre omul din lut*, Dosofteiu, *V. S.* 126$_2$. În cazul dintâiu „coperișul se înșiră" așezându-se în șir scuturile („pavezele") și prin urmare funcțiunea semantică de aici ar puteà fi identificată eventual și cu ceea de 'a așezà în șir' (cfr. *O sută de mii de oameni să se înșire unul lângă altul*, LET. I, $^{23}/_{4}$); în cazul al doilea l-am puteà preferì poate pe *in+serere*, 'hervorbringen, zeugen', reamintindu-ne locuțiuni latine ca *genus humanum serere* (Georges). Regăsim aidoma funcțiunea lui *inserere*, 'einreihen', în *Fu adus... la*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

Ortoiŭ, marele ... episcop, şi de la dânsul în cinul cliricesc fu înşirat Dosofteiu, ap. TDRG. (cfr. *aliquem vatilus, choro inserere*, ap. Georges). Am mai puteà cità locuţiuni ca *sermones inter se serere* (ib.), cari ni-l reamintesc pe rom. *a înşirà vorbe* etc.; expunerile de până acì ajung însă, spre a ne convinge de afinitatea semantică a verbelor latine citate mai sus şi îndeosebi de faptul că afinitatea aceasta a putut să facă din *înşirà* moştenitorul tuturor accepţiunilor lor.

Procesul acesta a fost promovat şi de împrejurarea că verbele latine din chestiune au fost în parte omonime. Tustrele ar fi trebuit să dea d. p. la pers. 1-a prez., trecând prin aceleaşi faze întermediare, **înşer*, etc. Un „inserare pro inserere“ se găseşte după Du Cange într'un text latin mediaval din secolul al XIV-lea.

Îl consider deci, precum indicam mai sus, pe *şir* ca un deverbal derivat din *înşirà*. Mai cred apoi că şi dialectul dacoromânesc va fi avut altă dată un cuvânt corespunzător aromânescului *şarà* s. f. < *sĕrra*. S'a putut spune aşa dară cândva *un şir, unui şir de munţi* şi *o *şară, unei *şeri de munţi*. Din încrucişarea celor două cuvinte s'au născut dubletele *şirà* s. f. şi *şar* s. a. Pe urmă vechiul **şarà* a dispărut din dacoromâneşte. O diferenţiere semantică, corespunzând deosebirii dintre *şir* şi **şară*, a făcut însă ca *şirà* să nu poată avea decât înţelesurile lui din *muchia ascuţită a vreunei şiri* (germ. 'Grat eines Berges') *stâncoase* (ap. TDRG) *şira spinării*, 'Rückgrat' şi cel de franc. 'meule', germ. 'Miete, Triste, Feime', mold. 'gireadă' (cfr. ib.). Forma *şar* pe de altă parte îşi continuă existenţa în toponimia unor regiuni muntoase, dar mai există şi de altfel, precum vom vedea îndată. *Şarul* se numeşte un sat în plasa Dealul-Dâmboviţei, din jud. Dâmboviţa, şi alt sat care ţine de comuna rurală *Şarul-Dornei*, aşezată pe *Neagra-Şarului* şi afluenţii ei, în jud. Suceava.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dăm în sfârşit de pluralul *şaruri* în terminologia morii: „Crestăturile ce sânt în pietrile morii se numesc *şaruri* (Covurlui), şanţuri (Dâmboviţa şi Vlaşca), zimţi (Tecuci)“. Informaţia aceasta însoţeşte ca notă subliniară explicările

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

următoare: „Pietrile morii, pe față unde se freacă una de alta, sânt ferecate“ (Damé *T.* 153). *Șaruri* sânt prin urmare crestăturile bătute cu ciocanul în pietrile morii, pentru ca acestea să macine bine, să fie anume destul de aspre, căci dacă sânt prea netede sau dacă „șarurile“ se uzează, fricțiunea dintre ele nu este suficientă. Trebue să-l considerăm astfel pe *șaruri* ca pe un plurale-tantum, un plural colectival lui **șară* poate, căci plurale în *-uri* se găsesc și la declinarea I-a (*marfă- mărfuri* etc.). De aici rezultă că reconstruirea unui singular *șar* pentru această funcțiune semantică (PAMFILE, I. c., glosar, și TDRG) nu este îndeajuns de motivată.

Sinonimele *șanțuri* și *zimți* ale lui *șaruri* sânt foarte instructive. *Zimți* ne face să înțelegem că pentru explicarea semantică a acestui *șaruri* trebue să plecăm de fapt de la aceeași imagine a ferestrăului ca pentru arom. *șară*, 'Gebirgskette', < *sĕrra* și ne înlesnește identificarea etimologică a acestor două forme, iar *șanțuri* ne arată că crestăturile numite „șaruri“ au putut să fie văzute nu numai ca *ridicături*, ci și ca *adâncături* în piatra morii, ceea ce ne duce la funcțiunea semantică pe care *șar* o are în terminologia teascului împreună cu sinonimele j g h e a b, p ă r â u, ș a n ț, v a t r ă, h ă u g a ș[1], g â r l i c i u și h i n d i c h i u (Damé *T.* 82). Acest *șar* este așa dară o scobitură făcută în masa teascului, un șănțuleț care puteà desigur să fie tăiat și mai puțin drept decât în desenul lui Damé, deci cu *zimți*, deși nu este nevoie și de acești zimți, ca să-l pricepem.

Paralelismul semantic între rom. *șir* și grec. σειρά (κατὰ σειράν, 'în șir', ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων, 'șirul munților', ἡ σειρὰ τοῦ λόγου, 'șirul vorbirii'), relevat de C. Diculescu, ar puteà să fie întâmplător, dar ar puteà să aparție și nenumăratelor asemănări între limba românească și limbile balcanice, asemănări datorite unor influențe reciproce sau unor resurse comune ale limbilor acestora În cazul dintâiu limba decalcată n'ar puteà fi decât cea românească, după cum ne arată

[1] In această acsepțiune *hăugaș* este considerat în mod greșit de DA. ca aparținând terminologii morii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07

istoria lui *înşirà*, ale cărei variate funcţiuni semantice se găsesc încă în mare parte în limba latină şi se pot explica toate dintr'însa, cum rezultă şi din puţinele citaţii latine, pe cari le-am făcut aci.

Th. Capidan are desigur dreptate, dacă îl derivă pe arom. *şiruescu*, atestat numai pentru Albania, din alb. *šaroj*, 'ferestrău' (DR. II. 548), dar mi se pare că trebue să admitem şi intervenţia unui **şirescu* mai vechiu, spre a-l explică pe *i* din silaba întâia. Tot dânsul ne arată că megl. *şară*, 'broderie', trebuie derivat din mbulg. *šară* şi că n'are nimic de a face cu arom. *şară* (*Meglenoromânii*, I. 110). Sânt de acord şi cu P. Skok în ce priveşte explicarea lui *şiroiu* din slavul *sъroj*, 'confluxus', cu amestecul lui *şir* (*înşirà*) (cfr. DR. III, 834). Această apropiere între *şir* şi *sъroj* s'a putut produce cu atât mai uşor, pentru că există, precum am văzut, o anumită interpendenţă între *şir* şi *şar*, iar *şar* poate fi sinonim în anumite împrejurări — în terminologia teascului — cu părâu, hăugaş, gârliciu. Mi se mai pare cu putinţă ca să existe vreo legătură şi între *şir* —*şar* şi numirile topice *Şirineasa*, *Şirna*, nume de comune rurale, sate şi păduri în judeţele muntoase din Vâlcea şi Prahova.

AL. PROCOPOVICI.

Aspic, şpic, spichinard, şpichinat.

Aşa se mai numeşte planta cunoscută, mai ales, subt numele de: leventică, levand, livant, livănţică, etc. Cf. Panţu, Pl. Numirea de *aspic* e atestată din Transilvania, şi, în Dicţionarul Academiei, se dă drept neologism din *(Levandula) spica*, intrat, probabil, prin comerţ, poate prin mijlocire germană (Spik), în graiul poporului, unde a primit proteza unui *a*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mai întâiu, germanul *Spik* a dat în limba noastră, cum eră de aşteptat, *spic*, atestat în Anon. Car. şi, între nişte flori cerute de la Sibiiu, la Iorga, S. D. VIII. 86 (a. 1801), iar germanul *Spiekenard* (< lat. *spi-*

BDD-A14757 © 1927-1928 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:07